החייל מהבסיס הסודי שהפך לראש הכולל של האברכים הכי מצוינים בעיר התורה החסידית | **הגאון רבי אברהם שלמה צווייג,** האיש הביא את מהפכת הלימוד המעשי להיכלי התורה בשיחה גלויה

שרה פרדס
צילום: באדיבות המרואיין

הלכה למעשה

שמן זית בטהרה. אברכים מכולל 'דורש ציון' מוסקים עצי זיתים

"לא המדרש עיקר, אלא המעשה". אברכי כולל 'דורש ציון'

מהבסיס הסודי אל הבולל. הרב אברהם שלמה צוויג

ת

ושבי היישוב בר גיורא שפשפו עיניהם בתימהון. לא בכל יום מגיעים למטע הזיתים המטופח שלהם אברכים צעירים בשחור לבן, כשעיניהם בוערות והם מלאים מרץ. אם הם חשבו שמדובר באיזו פשיטה תורנית כלשהי, התברר להם שהאברכים הפכו לפועלים ליום אחד: הם טיפסו על סולמות גבוהים לעבר צמרותיהם של עצי הזית, וכבקיאים ורגילים במלאכת המסיק הם נענעו את הענפים עד להשלת הזיתים, אספו אותם בידיים עטויות כפפות היישר לעבר סלי פלסטיק חדשים שהביאו עימם.

בכך, לכאורה, תמה המלאכה. האורחים שבו כלעומת שבאו, אבל אלו שעקבו אחרי הזיתים והאברכים גילו משהו יוצא דופן. התברר כי השלב הבא של המלאכה היה שונה מהותית מכל צורת הפקת שמן זית או הכנת זיתים למאכל: במקום לכבוש את הזיתים, לטחון אותם עם הגלעינים או לסחוט אותם במטרה להפיק שמן, האברכים הסתפקו במכות קלות על הזיתים, והניחו אותם לנפשם.

חלף יום, והשמן החל לזוב מאליו. למחרת, כמות השמן כבר הייתה גדולה יותר והיא הגיעה ל־150 מ"ל. מי שבקיא בעניין, ואין רבים כאלו, יודע היטב שמדובר בהצלחה מטאורית ממש. השמן נאסף במזרקים מיוחדים ואוחסן בכלים חד פעמיים סגורים.

הסוד התגלה מהר מאוד: אחרי אלפיים ויותר שנות גלות, הצליחה קבוצת אברכים מביתר עילית לייצר לראשונה שמן זית בטהרה, על פי כל הדעות ההלכתיות המחמירות ביותר. שמן זית זך ואיכותי ביותר, שכשר אפילו להדלקת המנורה בבית המקדש, במהרה בימינו. אם נזכה שייבנה המקדש כבר היום, הכמות שיוצרה, שהיא שוות ערך לחצי לוג, תספיק להדלקת המנורה ביום הראשון לכל הפחות.

ההצלחה הזו רשומה על שמם של אברכי כולל "דורשי ציון" בראשותו של הרב אברהם שלמה צוויג, שהצליחו לקיים בעצמם, ולא בפעם הראשונה, את מאמר המשנה "לא המדרש עיקר אלא המעשה".

צעד בכיוון הנכון

הרב אברהם שלמה צוויג נולד וגדל ברחובות ובהרצליה, בבית מסורתי בו עשו קידוש, שמרו כשרות בסיסית והכירו את החגים היהודיים אבל שלחו את הילדים לחינוך ממלכתי. הסבא היה שומר תורה ומצוות לכל דבר ובנו, אשר זליג צבי, למד בישיבת הדרום, אבל בעקבות האווירה באותם הימים בחברה הישראלית התקשה להתמיד בדרך זו. בתקופה מסוימת בחייו עבד אשר באגף המחשבים באל־על שם הכיר את אחת מחברות הענק ששיווקה את מוצרי ענקית התעופה הישראלית – חברת התוכנה הבינלאומית SAS שמשווקת מוצרים בעיקר לבנקים, למשרדי ממשלתיים ולכל גוף אחר שזקוק למחשבי על. צוויג פנה למי שפנה, וקיבל את הזכות הבלעדית לשווק את מוצריה של חברת SAS. בשלב הבא הוא הקים בית תוכנה גדול ומצליח שמעסיק עשרות עובדים, כאשר כל הארגונים הגדולים במדינה ובמשק נמצאים בין קהל לקוחותיו.

"באותה תקופה, החל אבא שיחיה להתקרב ליהדות", מספר הבן, רבי אברהם שלמה צוויג. "זה קרה בעקבות פטירתה של אמו. הוא התחיל ללכת לבית כנסת, להתפלל ולומר קדיש, נשאר לשיעורי תורה בקהילתו של הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל עד שנהיה כאחד מבני ביתו של הרב. כך החליט לחקור ולהתעמק יותר ביהדות... אבי בחר להתקרב לדרך התורה והמצוות, דיבר איתנו על התובנות החדשות שגילה וכתוצאה מכך גם אנחנו התחלנו לעשות צעדים קטנים ומהוססים לעבר מסורת אבותינו".

אוויר של שבת

היה זה בעיצומה של השבת לפני כחצי יובל שנים, באחד מבסיסי חיל האוויר הסודיים ביותר. מפקד הבסיס החליט על תרגיל הקפצה פתאומי לפקודיו, דבר שלא ייעשה ביום שבת ואף אסור על פי פקודות המטכ"ל. ואם לא די בכך, הוא החליט להציג את התרגיל ואת המשרד שלו לבני משפחתו הקרובים, דבר שאסור באופן מוחלט בהתחשב בעובדת היותה של היחידה כאמור סודית במיוחד, שאפילו את שמה ומיקומה אי אפשר לכתוב עדיין גם לאחר 25 שנים.

מי שהיה אחראי על שמירת הסודיות המתבקשת ביחידה הזו ועל ענישה ברורה למפריה היה אבי צוויג, אז חייל בשירות סדיר. היטב חרה לו על

"הצלחה נעוצה בהתמדה". אברכים בכולל

הטיפים של הלומדים הכי טובים
כך תלמדו טוב יותר

גם מי שלא זכה עדיין ללמוד כאברך מן המניין באחד הכוללים מבית "דורשי ציון", יכול לשדרג בצורה משמעותית את לימוד התורה שלו, בעזרת כמה יסודות פשוטים וטיפים מקצועיים מבית מדרשו של הרב אברהם צווייג, שהעמיד את המהלך של צורת הלימוד בכולל בהתאם לתפילת "אהבה רבה".

לפני הכל מבקשים רחמים, שהלב יהיה מוכן להבין ולהשכיל. ואז הברכה מתארת את המהלך – מהי הדרך לקנות את התורה:

לשמוע – ראשית זו החכמה לקבל: פשוט להקשיב למה שכתוב, לימוד עצמי מהיר או שיעור ולא להכניס את החלק שלי בתוך זה בשלב זה. פשוט להיות במצב של קבלה שזה הפירוש של לשמוע וללא ניסיון לתובנות מעבר למה שכתוב, רק לקבל את הפשט של העמוד כמו שמופיע לפנינו בקריאה הראשונה והבסיסית. "הסכת ושמע ישראל" הס ואחר כך פַּתַח (ברכות סג:).

ללמוד – פה השלב של הפנמה של מה שקראנו קודם ושל קליטה יותר משמעותית. פירוש המילה 'ללמוד' במילון הוא להיות רגיל או מתורגל וכך גם בארמית 'אלף' ואנחנו יודעים שלהיות מאולף זה להיות רגיל במשהו, שזה נעשה אוטומטי, וכך השלב הזה: חזרות ושינון עד שרגיל לעמוד ומכירו היטב, כמו שאמר רבא בע"ז יט: "לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה", פירש רש"י שתהא גרסת התלמוד שגורה לו בפיו ואח"כ יעיין בתלמודו.

לימוד בעל פה – זה השלב של בעל פה, ועיקרו חזרה על העמוד כאילו שנותן הסבר בעל פה לחברותא על מה שכתוב בעמוד. ברגע שצריך ללמד ולהוציא מפיו – חייב לדייק יותר ולדעת טוב יותר ואף להבין באופן ברור יותר. ואז גם יש סיפוק כמו שנאמר במשלי "שמחה לאיש במענה פיו, ודבר בעיתו מה טוב".

עד כאן שלב הלימוד, ומכאן לחזרות:

לשמור – אלו החזרות על מה שכבר יודעים על מה שכבר קנוי. אי אפשר לחזור על דבר שלא יודעים היטב אלא לימוד זה יהיה לימוד מחדש, אם יודעים טוב בהתחלה – יש מושג של חזרה. חזרה אמיתית זה לא להחזיר את הנשכח אלא לא לתת שיישכח בכלל (תולדות אדם). שמירת המצוות זה השלב הבא: מה שלומדים מחויבים גם לקיים.

לעשות – אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. הרמב"ם בפירוש המשניות סנהדרין פרק י' "תכלית ידיעתה – לעשותה".

ולכן אנו משתדלים להמחיש את הלימוד לשלב המעשי ולחשוב 'אימתי יבוא מקרא זה לידי ואקיימנו'.

אחר כך מגיע "לקיים את כל דברי תלמוד תורתך". הכל, ללא חשבונות של זה כן וזה לא, אלא הכל. הקיום הוא גם נושאים נשכחים ונידחים שבדרך כלל לא לומדים בבתי המדרש.

למה אנו שואפים?

האר עינינו בתורתך – שנזכה לראות אותה בבירור והכל יהיה מבורר ומואר לנו ללא ספקות. וזאת המדרגה הראשונה של ה'מסילת ישרים'. לצאת מהחושך הראשון על ידי תורה.

דבק ליבנו במצוותיך – זה הרצון לקיים את המצוות כתיקונן בזהירות ובזריזות ולכן צריך דבקות הלב, כי הרגש שבלב הוא זה שמפעיל את הזריזות ואת הנקיות. החיבור לזה נעשה אצל כל אחד לפי מעלתו.

יַחֵד לבבנו לאהבה וליראה את שמך – אלו הן דרגות החסידות ובעיקר הטהרה כי זוהי עבודה שבלב. לאו דווקא בירור תורני אלא ניקוי הלב מדברים אחרים שיהיה פנוי ללימוד.

הלכה למעשה. בראשית הגז

העוול הכפול של מפקדו הנמהר – חילול השבת והפרת הכלל החשוב ביותר ביחידה שהוא אמון על שמירתו. "החלטתי להגיש נגד המפקד שלי תלונה ישירה למפקד חיל האוויר דאז, אלוף הרצל בודינגר" מספר צווייג. "הגשתי את התלונה בעילום שם דרך גורם שלישי, כאשר לאחר מכן זימן אותי המפקד לשיחה אישית במשרדו. הפגישה שלנו ארכה שעה ארוכה, כשבודינגר מצהיר כי מה שמפריע לו יותר מכל היה חילול השבת. לאחר השבת הזמין בודינגר את המפקד שלי לשיחת בירור שבעקבותיה עצר את כל המסלול הצבאי שלו".

המטרה הושגה, אבל עד מהרה נודע למפקד הבסיס שמו של המדליף. מרגע זה ואילך חש צווייג מאוים ממש. לדברין, המפקד היה מגיע ומביט עליו בלי לומר דבר. השיא היה כאשר נהג בג'יפ צבאי ועבר תאונת דרכים קלה, אך העונש שקיבל היה יוצא דופן ממש: 21 יום בכלא. "המשפחה שלי הייתה מאוד נסערת", הוא משחזר. "אבא שלי אפילו שלח מכתב מיוחד למפקד חיל האוויר אבל התברר לנו אחר כך שראש לשכתו החביא אותו. בלית ברירה אבי נסע אליו לביתו, ולמרות שבאותו יום הייתה תאונה קשה בחיל האוויר, הוא קיבל אותו בחביבות רבה ונתן הוראה מיידית לשחרר אותי. החנינה הזו גרמה לסערה עצומה בבסיס.

המפקד כעס מאוד אבל כולנו הרגשנו שמשמים תובעים את עלבונה של השבת. מאז החלטתי לשמור שבת, ולהקפיד ללמוד את פרשת השבוע ואפילו לכתוב חידושים ופירושים ממה שלמדתי".

גם לאחר שירותו הצבאי המשיך צווייג להתחזק. כמו כל ישראלי מצוי, הוא נטל את תרמיל הנדודים ויצא למסע במזרח הרחוק, כשהוא נוטל עימו ספרי קודש ומקפיד מאוד להניח תפילין ולשמור שבת וכשרות. "בשבת פרשת נח הייתי ב"טרק" באזור האוורסט", הוא מספר. "לפני השבת נפרדתי מהחבר שלי למסע ונשארתי בבקתה, שם – בגובה של 5,000 מטר מעל פני הים במקום של חמצן דליל וללא אפשרות לבעלי חיים לשרוד – למדתי פרשת השבוע על נח והיונה. שמעתי שיש דעה לפיה התיבה של נח נחה על האוורסט, והנה שמתי לב לעבודה שהציפור היחידה שנמצאת במקום בגובה זה היא העורב. הגילוי הזה נתן לי חיזוק עצום והבנה שהתורה שלנו היא תורת חיים ממש".

שבעה חודשים ארך המסע, ואבי צווייג חזר ארצה. הוא החל ללמוד מנהל עסקים ומחשבים והחל לעבוד בחברה שהקים אביו. במקביל, בערה בו שאלת הזהות היהודית וחידות החיים הנוספות, ובהשראתו של אביו החל להשתתף במפגשים שנערכו על פי שיטתה של פסיכולוגית צרפתייה שהייתה פופולרית באותם ימים –גב' ימימה אביטל, שאף ייסדה את שיטת ימימה המפורסמת.

לשיעוריה שעסקו בנושאים מעניינים כמו תת מודע, שבירת חסימות והעמקה פנימית, הגיעו אנשים מפורסמים רבים ביניהם אמנים, מוזיקאים, פוליטיקאים ולא מעט אנשי עסקים. רבים מהמשתפים בשיעורים הללו חזרו בתשובה ו/או התקרבו ליהדות בהשפעת אותם שיעורים, למרות שלא הוזכרה בהם היהדות בצורה מפורשת. "גב' ימימה ישבה בחדר נפרד, ואף אחד לא ראה אותה, מה שהוסיף לה הילה מיוחדת", הוא משחזר. "היה לה חוש שישי עמוק, ידע רחב בפסיכולוגיה, ולאחר שחזרה בתשובה היא לימדה אותנו איך להתבונן על החיים. הרבה מאוד דעות קדומות שהיו לי ולחברים נוספים על היהדות והחרדים נמסו בעקבות אותם שיעורים, וכך התחלתי ללכת לשיעורי תורה בצורה מסודרת אצל הרב שמואל יערי מ'חוג חתם סופר' בבני ברק, במקביל ללימודיי העצמיים".

באותה תקופה הציע לו חבר מהצבא, שהיה דתי לשעבר, להגיע יחד עימו לשבת בחברון. החיבור עם ציבור המתיישבים הכיר לאבי חברים נוספים מאותה קבוצה שהקימו באותה תקופה גרעין צעיר של מאחז לידי יריחו, שהתפתח ברבות השנים ליישוב מבואות יריחו. כך הוא מצא את עצמו מעביר את השבתות במאחז בחברת צעירים שומרי מצוות, ועד מהרה החל ללמוד יהדות במכון מאיר בירושלים, בעידודו של אביו.

"תקופה קצרה לאחר שהתחלתי ללמוד בירושלים, קיבלתי לפתע טלפון מגב' ימימה", מספר צווייג. "היא שאלה אותי מדוע הפסקתי להגיע לשיעורים שלה, ובאותה נשימה כמעט הציעה לי להגיע לסדרה של ארבע פגישות אישיות, שנערכו אף הן בצורה מיוחדת כאשר המטופל שוהה בקומה למטה וגב' ימימה משוחחת עימו מלמעלה, מעבר למדרגות.

"את מה שהיה בפגישה הזו אני כבר לא זוכר במדויק", מודה אברהם. "אבל בדרך החוצה ראיתי מישהי. התברר לי שגם היא הייתה בעיצומו של תהליך חזרה בתשובה, שלושה חודשים לאחר מכן התקיימה החתונה שלנו בירושלים, בהפרדה מלאה, כשמרבית האורחים הם בעלי תשובה שהכירו אותנו בתקופה האחרונה ממש".

פריצת דרך

הזוג הצעיר התגורר בשכונת רחביה בבירה, אבל תוך תקופה החל המפנה הגדול בחייהם. היה זה ביום שגרתי אחד לאחר תפילת שחרית בשטיבלך המקומי. אחד מתושבי האזור שראה את הסמל המסחרי של בית התוכנה בו הוא עובד, ביקש ממנו לסדר עבודה לבנו. צווייג נעתר לבקשה ובדרכם להרצליה סיפר לו אותו אדם על שני אחיו שלומדים בכולל של הרב זילברמן בעיר העתיקה.

הרב אברהם צווייג: "מה שמשך אותי באותה שיחה היה נושא התכלת. זמן קצר לפני המפגש איתו התוודעתי לנושא, וכששמעתי שיש קהילה שלמה שמקפידה על כך זה משך אותי מאוד. תוך שבועיים כבר נכנסתי ללמוד בכולל הזה אחר הצהריים, בעוד בבקרים המשכתי לעבוד. אחרי שנתיים וחצי כבר עקרתי דירתי לרובע היהודי, והפכתי לחלק בלתי נפרד מהקהילה, שכללה – מלבד הגרעין המקורי של בני המשפחה והציבור החרדי הקשור אליה – גם בעלי תשובה ומתחרדים".

תוך זמן קצר הפך הרב אברהם צווייג לאברך לכל דבר שלומד שני סדרים

שמן טהור אחרי 2000 שנה. אברכי הכולל ביצירת שמן זית טהור

מעשרה אברכים לאימפרייה של תורה. כולל 'דורשי ציון'

"יש מבחנים אבל הם לא נועדו להתקיל אלא לוודא שהאברך אכן ישב ולמד ברצינות. אין אצלנו מקום ל"פרפרים" או מצב בו אברכים יוצאים לשתות כוס קפה במטרה לפטפט. מי שלא בנוי ללמוד ברצינות פשוט קם והולך"

בכולל, כאשר במקביל הוא ממשיך לעבוד מהבית עבור בית התוכנה במשך כשעתיים ביום, בעיקר בחלק הפיננסי.

כידוע, שיטת הלימוד הייחודית המיושמת במוסדות החינוך של הקהילה שמה דגש מיוחד על שינון ועל חזרה רבים וכן על רכישת ידע תורני נרחב בכל מקצועות התורה כולל תנ"ך. במסגרת כולל האברכים בו השתלב, רכש הרב צווייג את יסודות הלימוד לפי השיטה הזו, כשהוא עושה חיל בלימודיו ואף מרחיב ומעמיק כדי למצוא מקורות נוספים לחיזוק היסודות הללו.

כך חלפו שנים לא רבות, עד שצירוף של מספר מקרים כמו מכירת הבניין בו התגוררו בשכירות ושינויים בכולל הביאו את משפחת צווייג לעקור שוב, והפעם לביתר עילית.

"בין הפעולות הראשונות שלי בביתר, היה להקים תלמוד תורה לבני הבכור שהגיע לגיל חינוך", מספר הרב צווייג. "באותה תקופה כמה אברכים שלמדו בכולל איתי חיפשו תלמוד תורה לילדיהם – יחד ערכנו רישום וייסדנו את הגרעין לתלמוד תורה "אדרת אליהו" שהוא למעשה דומה לשיטת התלמוד-תורה של קהילת זילברמן ברובע היהודי, אבל הוא קרוב יותר במהותו ובדרך הלימוד לתלמוד-תורה "זכרו תורת משה" המשלב בין שיטת הלימוד הרגילה של מרבית תלמודי-התורה לשיטת השינון והחזרה המאפיינים את אדרת אליהו".

עד מהרה התבסס המקום, והרב צווייג התפנה למשימה המרכזית והמשמעותית ביותר: הקמת רשת הכוללים "דורשי ציון" שהם פריצת דרך אמיתית וייחודית בתחום הלימוד; הכוללים שינו את חייהם של מאות אברכים במקומות רבים.

העמוד היומי

ההתחלה הייתה צנועה למדי: כעשרה אברכים התכנסו למסגרת כולל של אחר הצהריים והתמקדו בלימוד עמוד אחד לסדר, כך מדי יום ביומו. את העמוד הזה למדו האברכים בשיטה מיוחדת שהביאה אותם בסופו של יום לדעת אותו בעל פה ממש, עם ההבנה העמוקה וכל השקלא וטריא של הגמרא והמפרשים. בסיום המסכת או החודש ידעו האברכים כולם, ללא יוצא מן הכלל, את כל המסכת הנלמדת על עומק קושיותיה, על תירוציה ועל מפרשיה. המוכשרים שבהם זכרו את המסכת כולה גם אחרי תקופה ארוכה, אבל כולם היו מונחים בלימוד בצורה שאפשרה להם לא רק להבין ולדעת, אלא בעיקר לזכור, כך שהלימוד הפך עבורם לקניין נצחי.

את השיטה הזו פיתח הרב צווייג בעצמו, כשהוא מתבסס על יסודות הלימוד של שיטת זילברמן אבל גם על שיטתו של הגאון רבי יהושע כהן בעל ה"כרם יהושע", צורת הלימוד של הגאון רבי בונם שרייבר וגם על הרבה ניסוי וטעייה. כך למשל ניתן דגש על הזמן האופטימלי לחזרות, המרווחים הדרושים בין החזרות, כמות ההספקים הנכונה, שיטות זכירה וסימנים יעילות שהוכיחו את עצמם בתמהיל מנצח ממש. האברכים תוגמלו לפי ידע ומבחנים, כמות הספקים וכמובן עם הקפדה על לוחות זמנים נוקשים, אבל הסיפוק העצום שהם חשו בסופו של יום שהתבטא בגידול מטאורי של מספר האברכים תוך תקופה קצרה – העיד על הצלחתה של השיטה.

"אברכים שלמדו אצלנו העידו שהם עברו שוב מעין "ישיבה קטנה" שלימדה אותם איך ללמוד", אומר הרב צווייג בסיפוק. "אין לתאר איך מרגיש אברך שנשאר עם תלמודו בידו, ויכול לשוב לביתו אחרי הכולל ולזכור את כל מה שלמדו היום, בלי לפתוח ספר אפילו, כשהוא זוכר לא רק את כל הפרטים, אלא מבין היטב את הסוגיה לעומקה ולרוחבה. תחושת הסיפוק הזו עצומה ממש".

■ **השיטה הזו מתאימה לכולם, לחלשים ולמוכשרים כאחד?**

"בהחלט. כל אחד יכול ללמוד כך ולהצליח ללא קשר למה שקיבל מבורא עולם. כמובן המוכשרים יצליחו לזכור במהירות רבה יותר כך שיישאר להם יותר זמן ללימוד מעמיק אבל ההצלחה נעוצה בהתמדה. יש מבחנים אבל הם לא נועדו להתקיל אלא לוודא שהאברך אכן ישב ולמד ברצינות. מי שלא בנוי ללמוד ברצינות פשוט קם והולך, אבל במשך השנים היו לנו בודדים ממש שעשו זאת, כאשר כמות המצטרפים החדשים עלתה עליה במאות אחוזים".

מתאימים את הראש

תוך שנתיים בלבד הכולל הכפיל ושילש את עצמו. חבר הביא חבר, הגידול במספר התושבים בביתר והעובדה שאין בעיר הרבה כוללים בנוסף כמובן לשיטת הלימוד ששמעה יצא למרחוק גרמו לכולל "דורשי ציון" להיות מבוקש במיוחד. עשרת האברכים שלמדו אחר הצהריים נשארו ללמוד, ועליהם התווספו עוד מעל למאה אברכים מכל שכבות הציבור – חסידים ליטאים וספרדים, ה"מיר" של ביתר, כלשון העם.

במקביל, הוקם כולל נוסף במצד, בו לומדים כ-23 אברכים, שהם כרבע מבני היישוב. קבוצת לומדים נוספת פתחה סניף של הכולל בשכונת בית וגן בירושלים, בו לומדים ברמה גבוהה במיוחד אברכים שסיימו ש"ס ועוסקים בתלמוד הירושלמי אליבא דהלכתא תחת ניצוחו של הגר"נ רוטמן. גם בעיר אפרת הוקם סניף של כולל "דורשי ציון" המחובר לקהילה מקומית. האברכים לומדים הלכה ונבחנים לרבנות, והם משלבים גם פעילות של קירוב ושיעורי תורה למבוגרים ולנוער. אנשים נוספים הלומדים במסגרת בית המדרש שקיים ב"מכון לב" הצטרפו אף הם לרשת והם עוסקים בעיקר בליבון סוגיות הלכתיות וכתיבת תשובות לתלמידי המכון, ואם לא די בכך, קבוצת בחורים מקיבוץ של ישיבות העילית הירושלמיות הנודעות, מגיעים מדי אחה"צ ללימוד של סדר פורה במסגרת הכולל תחת הדרכתו של הגאון רבי אורי הולצמן. גם בטבריה הצטרפה קבוצת אברכים וייסדה כולל במתכונת זו בה לומדים סדר קדשים. בסך הכל לומדים במסגרת הכוללים הללו כמאתיים אברכים. כעשרים וחמישה מהם לומדים סדרי לימוד עצמיים כרצונם. ואגב, גם ראש הכולל ומייסדו, הרב צווייג, מצטרף בעצמו ללימוד במשך שש שעות ביום.

"האברכים בבוקר מתחלקים לכמה קבוצות, בהתאם להעדפה שלהם", מפרט הרב צווייג. "הלימוד מתחיל ב-8:30 עם לימוד של תנ"ך בעיון במשך 45 דקות, מה שמעניק לאברכים ידע נרחב במושגים לא מוכרים וחיזוק עצום ביראת שמים ובאמונה. לאחר מכן קבוצה אחת לומדת משניות בסדר טהרות, בעוד קבוצה אחרת בראשותו של הגאון רבי נתנאל ניר לומדת קבלה. לאחר מכן מתקיים סדר גמרא בעיון עם ראשונים, בעוד הקבוצה השנייה לומדת סדר זרעים בתלמוד הירושלמי. במקביל לומדים אברכים אחרים את כללי הפסיקה וצורת הכתיבה של תשובות הלכתיות. בסוף הסדר, לקראת הצהריים, לומדים את סדר הלימוד של "דרשו" בהלכה, כאשר אחר הצהריים לומדים רוב האברכים את העמוד היומי במסגרת קניין הש"ס בעוד קבוצה אחרת לומדת מה שליבה חפץ".

לכל כולל יש ראש כולל המתאים לסדרי הלימוד. כך למשל, בראש הכולל בביתר עומד הגאון רבי עמרם קנטור, בעוד בראש הקבוצה שלומדת סדר זרעים עומד הגאון רבי מרדכי עמנואל, מומחה ידוע למצוות התלויות בארץ. בראש הכולל הירושלמי עומד הגאון רבי נתן רוטמן ר"מ בישיבת נתיבות חכמה, בעוד הקבוצה שלומדת בעיון נמצאת תחת פיקוחו של הגאון רבי שמעון כי טוב והגאון רבי יצחק וייס. על לימוד התנ"ך אחראי רבי יוסף רובין ועל הקבוצה במצד אחראי רבי עידו טנא.

"בשונה מכוללים אחרים, אצלנו כאשר קבוצה מתגבשת ומבקשת ללמוד נושא מסוים, אנחנו מתאימים לה את ראש הכולל המתאים ביותר, ראש הכולל בשביל האברכים ולא האברכים בשביל ראש הכולל", אומר הרב צווייג. "האברכים קשורים בקשר נפלא לראש הכולל שהוא לא פקח שעומד על שמירת הסדרים אלא מהווה לוז של הלימוד. כמובן, אנחנו מקפידים מאוד על שמירת הסדרים אבל המטרה המרכזית היא לאפשר לכל אברך להגיע למיצוי יכולותיו בידיעת התורה ולא להאדיר את שמו של ראש הכולל, העיקרון הזה לכשעצמו הוא חידוש גדול בעולם הכוללים וכמעט שאין לו אח ורע".

גוויל של קדושה. מרן הגר"ח קנייבסקי כותב אות בספר תורה

להגדיל תורה ולהאדירה. אברכים בכולל

ואם תשאלו מניין המימון לכל המפעל הזה, גם התשובה לשאלה זו מקורית, בהתאם לדרכו של הכולל: האברכים המבקשים להצטרף נדרשים להשיג תורם עבורם, כאשר עמותת "דורשי ציון" משיגה את חלקו השני של התקציב, עזרה בארגון ובהתאמת ראש כולל ובתוכנית הלימוד והתמריצים. "יש אברכים שרוצים להצטרף לאחת הקבוצות, אבל אין לנו אפשרות לקלוט אותם", מיצר הרב צווייג. "הם מוכנים ללמוד במשך חודשים ללא מלגה, ואז לא נעים לנו ואנו נאלצים לקבל אותם בלי שאנחנו יודעים אפילו איך נצליח לשלם להם, אבל אחר כך רואים תמיד סייעתא דשמיא עצומה והמימון מגיע בכל מקום ממקור לא צפוי אחר".

תורת אשכנז

עוברי האורח שצעדו באותו בוקר ברחובותיה השקטים של ביתר לא האמינו למראה עיניהם: עדר של כ־25 כבשים צעד בצייתנות צמוד לגדר הביטחון. הצעדה יוצאת הדופן נעצרה סמוך לאחד השערים ליד פתחו של בית הכנסת 'המתמידים' שם שוכן הכולל. האברכים כבר המתינו נרגשים, שמחים וששים לקיים את מצוות "ראשית הגז" הנדירה. בפעם אחרת יצאו האברכים כדי לראות מקרוב פרות אדומות ולרכוש בקיאות בכל פרטי הדינים השייכים לנושא, כשהם מסתייעים בידע הרב שנלקט במאמץ רב מספרים וממחקרים נדירים ובוחנים אותו בעצמם, על פי המידע ההלכתי הרחב ובעיון הראוי. לפני כחצי שנה הזדמנה מצווה נדירה נוספת לפתחו של הרב צווייג, כאשר זכה להכניס לכולל ספר תורה שנכתב על גוויל, לא על קלף. ספר התורה הזה נכתב בכתב אשכנזי במשך כשבע שנים, והרב צווייג אף מימן את כתיבת הספר בעצמו.

"כבר לפני חמש מאות שנים הפסיקו לכתוב באשכנז ספרי תורה על גוויל", הוא מסביר. "זאת למרות שמדובר בהלכה מפורשת בגמרא ובשולחן ערוך. ייתכן והסיבה הייתה נעוצה בכך שהגויים מנעו מהיהודים לעבד את העור בצורה כזו, דבר שגרם למסורת להשתכח. בקהילות ספרד ותימן המשיכו עד לתקופה האחרונה לכתוב ספרי תורה על גוויל אבל צורת הכתב שונה ולכן הדבר קל יותר".

אחרי מחקר ממושך והתייעצות עם גדולי הפוסקים, ביניהם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שהורו לו שמדובר במצווה של לכתחילה, נמצא סופר מומחה שניאות לקחת על עצמו את מלאכת הקודש. "לקראת סיום הכתיבה הראיתי את ספר התורה למרן הגר"ח קנייבסקי", משחזר הרב צווייג. "הוא התלהב מאוד ולא רק שכתב אות בספר התורה הזה, אלא גם אמר לבן ולנכד שלו לכתוב אותיות בספר התורה. גם מרן הגרי"ג אדלשטיין כתב בעצמו אותיות ושיבח מאוד את הקלף והכתב".

את המימון לספר התורה השיג הרב צווייג בצורה מקורית מאוד. על פי דרכם של אברכי זילברמן, מן הראוי לשאוף לקיים את כל המצוות שניתן לקיים בימינו, כולל המצווה הגדולה של כתיבת ספר תורה. על פי העיקרון הזה הוקמה עמותה מיוחדת לכל קבוצת אברכים ששילמו מדי חודש סכום של 120 דולרים במשך חמש עשרה שנה. כאשר בכל שנה נערכת הגרלה ואחד מחברי הקבוצה זוכה לקבל את כל הכסף כדי לממן את ספר התורה. בדרך זו נכתבו עד היום כחמישים ספרי תורה, במחיר שגם אברך יכול לעמוד בו.

שמן זית זך

גם המיזם יוצא הדופן של הכנת שמן זית בטהרה, עימו פתחנו את הכתבה, החל מלימוד מעמיק במסכת מנחות בכולל, כולל כל הפרטים והדקדוקים ההלכתיים, צמוד למורי הוראה מהשורה הראשונה, עד שהגיע לשלב המעשה. אברכי "דורשי ציון" הוכיחו שכאשר יש מטרה רוחנית חיובית בורא עולם מזמן את כל היתר.

הרב אברהם צווייג: "לאחר השלב של הבירור ההלכתי שהוכיח לנו שאין כל מניעה לייצר שמן בטהרה גם כאשר כולנו בחזקת טמאי מתים, חיפשנו את הזיתים האידיאליים והמקום המתאים ביותר להכנת השמן. בעזרת 'המדרשה לידע המקדש', בראשותו של הרב מרדכי פרסוף שניאות לסייע בידינו ככל יכולתו – רכשנו כלי פלסטיק מתאימים. אחד האברכים בכולל הכיר יהודי מהיישוב בר גיורא שיש לו מטע של זיתים, והוא הסכים לאפשר לנו לערוך שם את המסיק.

"כידוע, על פי ההלכה יש חילוק בין שמן למנורה, להדלקה ולמנחות כאשר השמן הכשר להדלקת המנורה חייב להיעשות בצורה של כתישה, לא בסחיטה ולא בכבישה. כלומר: אחרי שמשירים את הזיתים מהעץ נותנים עליהם מכה קלה עד שהשמן זב מעצמו. מטבע הדברים, גם לאחר שליבנו היטב את הנושא עדיין נותרו לאברכים עשרות שאלות, אותן הציגו לפני הגאון רבי צבי וובר, רבה של שכונת נווה יעקב ובד"ץ שארית ישראל, שהתלהב מאוד מכך שלקחנו את הנושא הלכה למעשה ממש ופתר את כל הספקות שהועלו בפנינו. הטכנולוגיה אף היא עמדה לצידנו כאשר האברכים עבדו כשידיהם מכוסות בכפפות חד פעמיות, ואת הזיתים שנכתשו שמנו בסל כביסה מפלסטיק שלא מקבל טומאה אליבא דכל הדעות. בשלב הבא אספנו את השמן במזרקים ומשם לכלים מכוסים שמאוחסנים כרגע במחסן שלי".

שמעה של ההצלחה הגיע עד לאוניברסיטת בר אילן, והרב צווייג הוזמן בשבוע שעבר לכנס מקצועי שעסק בנושא. במהלך הכנס הוא הציג את השמן שהופק, ודוגמית ממנו נלקחה לבדיקת מעבדה. התוצאות עדיין לא התקבלו, אבל מניסיון קודם שנעשה מתברר כי מדובר בשמן האיכותי ביותר הקיים כיום, 0.1 אחוז חומציות ואף פחות. לשם השוואה: שמן זית איכותי לאכילה שנמכר במחיר גבוה מאוד מכיל 0.5 אחוז חומציות. "היה בכנס הזה יהודי מאלון מורה בשם יעקב סביר, שסיפר לי שבמשך שנים רבות הוא מנסה להפיק שמן זית בצורה כזו, שיהיה כשר להדלקת המנורה, אבל למרות מספר ניסיונות הוא הצליח רק פעם אחת", מספר הרב צווייג.

ישיבה, וגם יישוב

בינתיים, בין דף גמרא לעוד עמוד בשולחן ערוך, רוכשים אברכי הכוללים עוד ידע תורני, דפים נוספים בעיון ובבקיאות. סוגיות סבוכות מתבררות והלימוד המתוק נצרב בזיכרון. שמעה של ההצלחה מתפשט כשמן הטוב, ואברכים רבים מתדפקים על שעריו של בית המדרש במטרה להיכנס לגולת הכותרת של עולם התורה.

ובינתיים, כשהוא מחפש תורם לעוד אברך, כותב את המבחן השבועי לקבוצה אחת ומשלים את טפסי הדיווח החודשיים לרשויות, מספיק הרב צווייג לסיים את לימוד ששת סדרי משנה בעל פה על פי התוכנית המיוחדת שיזם, ואפילו לחלום על מיזמים חדשים כישיבות נוספות, כולל הקמתו של יישוב חרדי בחבל לכיש.

"כל המטרה שלי היא להגדיל תורה ולהאדירה", הוא מסכם. "אין ספק שהדבר החשוב ביותר הוא ללמוד בצורה נכונה, לרכוש ידע רחב ככל האפשר בכל מקצועות התורה בלי לוותר על עומק העיון. עשרות האברכים שלומדים בשיטה שלנו מעידים שגם כיום, או במיוחד היום, למרות כל הטרדות וחולשת המחשבה – זה אפשרי. רק אם רוצים ומוכנים להתאמץ באמת.

"השתתפתי השבוע בבר מצווה לבנו של אחד האברכים ושם, סביב השולחן, שאלו אותי כמה מתושבי העיר: 'מה האינטרס שלך בכל הפעילות?' עניתי להם שהאינטרנס שלי הוא לגדל בני תורה שלא ישאלו שאלות כאלו, שלא מחפשים רק את האינטרס האישי, שאכן יוכלו להאמין שאדם עושה מצווה לשמה ללא פניות ונגיעות אישיות, ושהדבר יהיה טבוע גם בצאצאיהם".

הסיפוק העילאי שניתן כבונוס לכל אותם עמלי תורה, וגם את זה כבר אמרנו, שווה את כל המאמץ. ■

"השתתפתי השבוע בבר מצווה לבנו של אחד האברכים ושם, סביב השולחן, שאלו אותי כמה מתושבי העיר: 'מה האינטרס שלך בכל הפעילות?' עניתי להם שהאינטרנס שלי הוא לגדל בני תורה שלא ישאלו שאלות כאלו, שלא מחפשים רק את האינטרס האישי, שאכן יוכלו להאמין שאדם עושה מצווה לשמה ללא פניות ונגיעות אישיות"